

1941. október 1. hete.

Beszéd- és értelemgyakorlat.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az őszi határ.

Nevelési cél: A természet gondoskodása növényről, állatról.

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órán tanultak felújítása és számonkérése.

b) Célkitűzés. Most pedig kísétálunk a határba s megnézzük, hogyan készülődik a természet a télre.

II. Tárgyalás. (Utközben beszélgetünk meg-megállva.)

Figyeljék meg a fákat, bokrokat, virágokat, mit vesznek észre rajtuk! Sorolják fel azokat a tüneteket, amelyek az őszt jellemzik.

Kiérve: az idő őszre jár, a fák és cserjék lehullatják leveleiket. Előbb azonban a lombzatban levő táplálóanyag nagy része a törzsbe vándorol, hogy tavasszal új hajtások felépítésére szolgáljon. (A természet nagyszerű gondoskodása.) A lomb ilyenkor megsárgul, megbarnul. Lombhulláskor a vörös, narancssárga, barna szín sokféle árnyalatában gyönyörködik szemünk, ha széttekintünk az erdőkoszorúza lejtőkön.

Megbeszélés.

A fák és cserjék levelei szüntelenül vizet párologtatnak. Amikor a talaj lehül, csökken a gyökérzet élettevékenysége, úgyhogy képtelen annyi nedvességet felszívni, amennyit a nagy lomblevelek elpárologtatnak. Ez az oka az őszi lombhullásnak. Másfelől pedig a havazás idején összetörnek a fa koronája a nagy hó terhe alatt, ha lombja rajta maradna.

Miért nem hullatják le a fenyőfák lombjukat? Mert a fenyőfák hajlós ágairól és tűleveleiről könnyen lecsúszhatik a hó, rájuk nézve tehát nem olyan veszedelmes a hó. Kis felületüknél fogva a tűlevelek párologtatása is kevesebb, mint a lomboslevelűeké, télen pedig csaknem szünetel.

A virágok (lágyszárú növények) földfeletti része elhervad, elpusztul, még mielőtt a tél beállana. De megmarad a két-évi és az évelők főgyökere, illetve földalatti szára (tőke, hagyma, gumó), hogy tavasszal újra kihajtszon. Az egynyári növények bőven gondoskodtak magvairól, hogy fajuk fennmaradását biztosítsák. Némely növények még gumós gyökereket, sarjgumókat (salátaboglárfka), sarjhagymákat (hagyma) vagy indákat (szamóca) is fejlesztenek.

A természetett növényeket a téli fagytól maga az ember óvja. A rózsafákat a földbe hajtja és betakarja, vagy beköti szalmával, a dízcserjékre kosarat rak, a gumókat, hagymákat kiszedi a földből és száraz, hűvös helyen homokban tartja; az

évelő kerti virágokat kiássa és cserépbe ülteti, hogy védett helyen eltarthassa.

III. Összefoglalás, Hazafelé.

1941. szeptember 4. hete.

Olvasmánytárgyalás.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A fejeéregyházi sas.

Nevelési cél: a csüggedésen is urrá lehet az erős akarat!

Szemléltetés: térképen Fejeéregyháza, Erdély.

Vázlat.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. Az előző órán tárgyalt olvasmány felújítása.

b) Érdeklődés-keltés. Milyen terület népe tért vissza hazánkhoz ebben az évben? Örültetek Bácska hazatérésének? Mit szerettek legjobban a hazatért Bácskán? (A tanulók itt elmondják véleményüket.) Én másért szeretem annyira a bácskai magyarságot. Tudjátok miért? Azért, mert nem csüggedtek el a szenvedésben sem, nem hagyták el szülőföldjüket, lakóhelyüket az idegen uralom alatt sem, hanem kitartottak ott túrve, vállalva minden megszegyenítést, szenvedést, megaláztatást. Pedig de sokkal kényelmesebb lett volna számukra, ha átjönnek a magyarnak maradt területre! Itt megmenekültek volna minden bajtól, szenvedéstől, nyugodtan élhettek volna, míg ottmaradt testvéreik szenvedtek. Ezt a helytállást, ezt a magyar földhöz való ragaszkodást, a rajta való kitartást, az érte vállalt sok-sok szenvedést elviselő hősi magatartásukat szeretem bennük legjobban! Ezt mi is megtanulhatjuk tőlük. Mert könnyű azt mondani a költővel: Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar! — amikor ez a rendületlen kitartás nem kívánja tőlünk bajok elviselését, szenvedések vállalását. De mindjárt komoly értelmet nyer azok ajkán, akik huszonkét évig a saját életükben érezték, szenvedték az idegen uralom minden zaklatását.

Bizony gyermekek, azok voltak az igazi magyarok, akik vállalták a szenvedéseket is azon a földön, amelyen éltek, de nem hagyták el — még a könnyebb élet kedvéért sem, amit az átmenekülés adott volna nekik.

c) Célkitűzés. Eötvös Károly egy olvasmányát olvassuk el most. Ennek is hasonló tárgya van.

II. *Tárgyalás.* a) Az olvasmány előkészítése. Nemcsak most várt szenvedés a magyarságra, máskor is volt ilyen idő. Így a szabadságharc leverése után is sok szenvedés várt a magyarságra. Sokakat kivégeztek (október 6 = Arad), másokat idegenbe hurcoltak vagy börtönbe vetettek. Az igazi hű ma-